

kruisers (de 'Java' en de 'De Ruyter'), één flottieljeleider (de 'Tromp') die ook als 'kruiser' aangeduid kon worden (dat zullen wij gemakshalve voortaan doen), zeven torpedobootjagers (de 'Van Ghent', de 'Piet Hein', de 'Evertsen', 'de Kortenaer', de 'Witte de With', de 'Banckert' en de 'Van Nes'), vijftien onderzeeboten: zeven oude (de 'K 7' t.e.m. 'K 13') en acht moderne (de 'K 14' t.e.m. 'K 18' en de 'O 16', 'O 19' en 'O 20'), één kanonneerboot (de 'Soemba'), zes mijnenleggers¹, vier grote en vier kleine mijnenvegers², het oude pantserschip 'Soerabaja' (de herdoopte 'Zeven Provinciën'), twee bevoorradingschepen (de 'Zuiderkruis' en de 'Janssens'), twee tankers en vier z.g. vliegtuigmoederschepen: schepen die een varende basisje vormden voor de vliegboten van de Marineluchtvaartdienst. Die vier vliegtuigmoederschepen en de mijnenlegger 'Rigel' hadden oorspronkelijk behoord tot de Gouvernementsmarine: ongewapende schepen die speciaal de verbindingen ten behoeve van het gouvernement onderhielden (daarvoor waren niet steeds KPM-schepen beschikbaar), ter zee de politiedienst uitoefenden en zorg droegen voor het aanbrengen van tonnen, bakens en lichten; de vijf afgestane schepen waren door de marine verbouwd. Voorts had de marine een schip van de Stoomvaart Maatschappij Nederland, de 'Op ten Noort' (al in hoofdstuk 9 genoemd), verbouwd tot modern hospitaalschip en tenslotte waren er de al gememoreerde scheepjes die het Marine-etablisement en de werf in Tandjong Priok hadden kunnen afleveren: 12 motortorpedoboten en 23 patrouilleboten.

Uit al die schepen was een als vechtende eenheid bedoelde kern gevormd, 'het eskader'; het bestond uit de drie kruisers, zes van de zeven jagers en zeven van de dertien onderzeeboten en aan deze waren de twee tankers en het bevoorradingschip 'Zuiderkruis' toegevoegd.

Van deze schepen, voorzover voor de strijd bedoeld, waren de moderne onderzeeboten kwalitatief de beste. Hun groot-kaliber-torpedo's (doorsnee: 53 cm) waren goed, maar geen onderzeeboot- of jagercommandant (ook de jagers konden torpedo's lanceren) had ooit verlost gekregen, met die torpedo's te oefenen op afstanden van meer dan een kilometer – er moest steeds geoefend worden met oefentorpedo's (doorsnee: 45 cm) en op doelen die minder dan een kilometer verwijderd waren. Gevreesd werd dat bij lange-afstand-oefeningen met 'echte' torpedo's exemplaren verloren zouden gaan en dat werd te duur geacht. Het

¹ De 'Willem van der Zaan', de 'Prins van Oranje', de 'Gouden Leeuw', de 'Krakatau', de 'Pro Patria' en de 'Rigel'. ² Resp. de 'Jan van Amstel', de 'Pieter de Bitter', de 'Abraham Crijnsen', de 'Eland Dubois' en de A, B, C en D.